

NIKOLAI GOGOL, ARKADI IVANOVIT POPRI T IN, MARTTI SUOSALO, SEAN PENN, NEIL YOUNG, JAN-PIERRE & LUC DARDENNE, JAN TROELL, ANDREI TARKOVSKI, LEONARD COHEN, CISSE HÄKKINEN, HONEY AALTONEN, ALBERT JÄRVINEN, JOHN LENNON, MARLON BRANDO, MICHAEL FASSBENDER, CAREY MULLIGAN, STEVE MCQUEEN, JOHAN CULLBERG, CHARLES CHAPLIN, AUGUST STRINDBERG, PENTTI KURIKKA, ZLATAN IBRAHIMOVIC , ARTHUR MILLER, JANE CAMPION, BEN WHISHAW, ABBIE CORNISH, JOHN KEATS, W.A.MOZART, ANTONIO SALIERI, TOM HULCE, MATTI KINNUNEN, KAUKO RÖYHKÄ, IRWIN GOODMAN, HERMANN GÖRING, VEIKKO HUOVINEN, ILKKA HEISKANEN, IIRO RANTALA, PETER VON BAGH, MIKA RONKAINEN, KAI LATVALEHTO, ANTTI MAJANDER, ARTO SEPPÄLÄ, ESSI KUMMU, TOR-BJÖRN HÄGGLUND, DOME KARUKOSKI, PETER FRANZÉN, ERIK H. ERIKSON, PIRJO HONKASALO, PIRKKO SAISIO, SOFIA COPPOLA,

GROOVEA RUUMISHUONEELLA

– psykologiaa ihmiselon reunaehdoista

PETER AMES CARLIN, BRUCE SPINGSTEEN, ROGER MICHELL, JIM BROADBENT, LINDSAY DUNCAN, JAMES LIPTON, MICKEY ROURKE, MERYL STREEP, EDITH PIAF, MARION COTILLARD, JUKKA TOLONEN, HECTOR, MATT DAMON, BEN AFFLECK, ROBIN WILLIAMS, STELLAN SKARSGÅRD, JUICE LESKINEN, MATTI HEIKKINEN, ANTHONY MINGHELLA, JUDE LAW, EERO RECHARDT, PENTTI IKONEN, D.W.WINNICOTT, JUHANI AALTONEN, PETER FRANZEN, SAMULI EDELMANN, SUSANNA VÄLIMÄKI, HEIKKI TURUNEN, STEVE JOBS, KATE WINSLET, DAVE LINDHOLM, ANTTI HALONEN, PETRI WALLI, VILJAMI PUUSTINEN, I.K.INHA, PANU RAJALA, TAPANI KANSA, TOM JONES, DARREN ARONOFKY, NATALIE PORTMAN, JOYCE MCDUGALL, RIITTA KELLOSALO, BILL MURRAY, ANDIE MAC DOWELL, HAROLD RAIMS, JONAS BERGHÄLL, DENIS VILLENEUVE, AMY ADAMS, JEREMY RENNER, DANIEL STERN, JACK WITIKKA, LEEVI KUURANNE, ELSA TURAKAINEN, SIMO PUUPPONEN, JUKKA PEKKA VALKEAPÄÄ, TERRENCE MALICK, FRANC RODDAM, PETE TOWNSHEND , PHIL DANIELS, SAM PECKINPACH, BOB DYLAN, KRIS KRISTOFFERSON, ROBERT REDFORD, JAMES GOLDBURN, JARI SILLANPÄÄ, DAMIEN CHAZELLE, J.K.SIMMONS, MILES TELLER, PAOLO SORRENTO, MICHAEL CAINE, HARVEY KEITEL, PAUL DANO, TONI SERVILLO, JANE FONDA, TODD PHILLIPS, JOAQUIN PHONIX, ROBERT DE NIRO, HILDUR GU NADÓTTIR, NORA FINGSCHIEDT, HELENA ZENGEL, MELANIE KLEIN, BOB RAINER, STEPHEN KING, RIVER PHONIX, WIL WHEATON, JARI TERVO, VESA-MATTI LOIRI, GÖSTA ÅGREN

JUKKA TERVO

GROOVEA

RUUMISHUONEELLA

- PSYKOBLOGIAA IHMISELON REUNAEHDOISTA

Zerkalo (1995), runoja
Ei koskaan, aina (1997), runoja
Teräskitarra - musiikkiterapia nuoruusiässä (2003), tutkimus
Kaksitoista sinistä kuuta (2007), runoja
Kurt Cobainilla oli masu kipeä (2008), runoja
Ämpärin räminä (2009), runoja
*Kevät räjähti käsiin - kertomuksia nuoruudesta (2011),
lyhytproosaa*
Heräämisiä suuren kellon sisällä (2013), runoja
Ifa (2013), romaani
*Ketä rakastamme kun rakastamme Elvistä –
artikkeleita nuoruusiän luovuudesta ja tuhoavuudesta (2016)*
Mariaanien haudalla (2017), romaani
RUNOT 1995-2017, (2019)

Jukka Tervo

GROOVEA RUUMISHUONEELLA

- PSYKOBLOGIAA IHMISELON REUNAEHDOISTA

© 2021 Jukka Tervo

Kuva © 2020 Linda Sainio

Kannen suunnittelu: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-3200-7

Lukijalle

Kokosin tähän kirjaan vuosien 2013-2019 aikana kirjoittamiani esseitä ja blogeja aiheista, jotka herättivät minussa innostusta, halun keskustella ja esittää myötä-, vasta- tai rinnakkaisajatuksia. Kulttuuri, taide ja luovuuden kohtalot laajemmin ovat tässäkin kirjassa pääosassa, erityisesti musiikki ja elokuvat. Myös työni nuorten psykoterapeuttisen hoidon maailmassa on läsnä koskien koulumaailmaa, nuorten asemaa yhteiskunnassa tai vaikkapa huumeita ja mielenterveyden ja nuoruusiän kasvun teemoja laajemmin.

Groovea ruumishuoneella – psykologiaa ihmiselon reunaehdoista on sisarteos kirjalleni *Ketä rakastamme kun rakastamme Elvistä– artikkeleita nuoruusiän luovuudesta ja tuhoavuudesta (2016)*. Tämän kirjan tekstit on kuitenkin kirjoitettu hetkeen sidottuina rupattelevasti ja vapaasti pyrkimättäkään mihinkään hiottuun ilmaisuun; enemmänkin olen yrittänyt välittää tuoreesti ja spontaanisti mitä jokin asia tai kokemus minussa herätti samalla toivoen vastaheräämisiä ja vuoropuhelua. Valitsin tähän teokseen niitä kirjoituksia, joiden toivon kestävän aikaa parhaiten.

Kiitän lämpimästi Ane ja Signe Gyllenberg säätiötä apurahasta tämän kirjan kirjoittamiseen sekä Sari Maanhallaa ja Jonne Kulluvaaraa avustusta tekstin viimeistelyvaiheessa. Kiitos myös Aydin Tekaylle kannustuksesta blogien kirjoittamiseen ja jukkatervo.com -sivujen ylläpidosta.

Oulussa 27.12.2020

Jukka Tervo

2012

Nikolai Gogol, Arkadi Ivanovitš Poprištšin, Martti Suosalo, Sean Penn, Neil Young,
D.W.Winnicott, Jan-Pierre & Luc Dardenne, Andrei Tarkovski, Leonard Cohen, Cisse
Häkkinen, Honey Aaltonen, Albert Järvinen, John Lennon, Marlon Brando, Michael
Fassbender, Carey Mulligan, Steve McQueen, Johan Cullberg, Charles Chaplin,
August Strindberg, Pentti Kurikka, Jan Troell, Sofia Coppola

1. Espanjan hovin ilmastoinnista ja kuinka pienestä tulee suuri

Näyttelijä Martti Suosalo veti Oulun kaupunginteatterin suuren näyttämön täyteen *Mielipuolen päiväkirja* -esityksellään 9.10.2012. Tämä Gogolin jo 1835 julkaistu novelli on riipaiseva kertomus itsensä merkityksettömäksi kokevan nimeuvoksen mielen hajoamisesta. Se on helppo nähdä ajankohtaisena satiirina byrokratian tyhjyydestä, esimiehille pökkuroinnista ja työntekijöiden liukastelusta kohti ylenemisen virkaportaita, mutta erityisen yleismaailmallinen siitä tulee psykologisen tarkkuutensa vuoksi.

Vaikka Arkadi Ivanovitš Poprištšin on ilmiselvästi pudonnut kehityksen kelkasta jo ajat sitten, eikä ole ”terävin kynä penaalissa”, hänen rakkauden kaipuunsa on koskettavaa. Hän tekisi mitä vaan päästäkseen lähelle viraston johtajaa saadakseen tämän huomion ja arvostuksen. Miehen mieli repeää lopullisesti, kun hän rakastuu johtajan tyttäreeseen. Naista seuratessaan pikkuvirkamies alkaa kuulla kuinka tämän koira puhuu toiselle koiralle, ja koirat ovat jopa kirjeenvaihdossa keskenään! Ehkäpä Arkadi kokee, ettei itsekään ole koiraa kummempi ylemmän säädyn maailmassa.

Teos tekee kirurgisen tarkan viillon kipeään kohtaan; ymmärtäessään, ettei johtajan tytär koskaan kiinnostuisi hänestä, Arkadi kuvittelee itsensä Espanjan kuninkaaksi. Tai ei hän omasta näkökulmastaan kuvittele, vaan on Espanjan kuningas. Näin alkaa nimeuvoksen virkauran loppusuora.

Esitys on tarkka kuvaus omnipotenssin, kaikkivoipaisuuden dynamiikasta. Freud olisi taputtanut käsiään, mutta se ei ollut mahdollis-

ta, koska ei ollut vielä syntynytkään 1835. Kun koemme itsemme pieneksi ja mitättömäksi, voivat suuruusfantasiat ja päiväunelmointi tulla avuksi suojaamaan loukattua minuutta, pehmentämään itsetunnon saamia kolhuja ja antamaan hieman lisääikaa nuolla narsistisia haavoja. Terve mieli kiehuu aikansa, pullistelee itsensä pienestä suureksi, hautoo kosta, kokoa sitten rikki menneet romunsa, antaa surun tulla, palautuu tavallisen kokoiseksi ja alkaa tehdä uutta yrittästä kohti uusia haasteita.

Rikkinäinen ei tähän kykene; hän loittonee yhä kauemmaksi itseriit-toiseen yksinäisyyteensä, pois päin niiden luota joiden hän koki loukanneen itseään, mutta samalla myös heidän luotaan, jotka voisivat sanoa hänelle muutaman lohdun sanan; huolimatta epäonnistumisesta, et ole arvoton. Norsunluutornissa ei ole ketään myöskään kertomassa milloin itsetutkiskelu saattaisi olla paikallaan ja näin itsessä olevien sietämättömien kokemusten sijoittaminen toisiin ihmisiin saa jatkoa rauhassa. Muut ovat pahoja, minä olen hyvä ja viaton. Turha syyttää peiliä, jos naama on vino, sanotaan Gogolin *Reviisorissa*.

Suosalon esityksen huipentuma on juuri ennen viimeistä lausetta. Espanjan hovissa, siis todellisuudessa mielisairaalaissa, vankina oleva nimeuvos näkee lapsuudenkotinsa ikkunat ja alkaa itkeä äidinkai-puutaan. Tässä on nähtävissä psyykkisen vaurion alkuperäiset juuret ja eheytyksen mahdollisuus; varhaisen rakkauden palautus. Ohjaaja Kari Paukkunen ja Suosalo vievät katsojalta viimeisenkin tilan hihittellä Arkadi Ivanovitš Poprištšille, vaikka esitys sinällään heittelee katsojaa myötätunnon ja naurun välissä kuin jojoa. Ahdistus ja rakkauden menetyksen pelko ovat meille kaikille tuttuja asioita, vaikka emme niitä kylillä kaikille huutelekaan.

Näin *Mielipuolen päiväkirjan* viime viikolla Oulun Kaupunginteatterissa ja kaksi vuotta sitten kesällä Kajaanin Runoviikoilla. Tunnelma Kajaanin Kaukametsän salissa oli esitykselle mitä mainioin; ulkona 32 astetta lämmintä, sisällä täydessä salissa 40, koska ilmastointilaite oli rikki, ja kun Manun langaton mikrofoni vielä alkoi

rätistä kesken esityksen, ei voinut olla varma kuka tässä on hulluksi tulossa. Oulun esityksessä sähkö- sekä näyttelijäteknikka toimivat. Rytmi oli tappavan tarkka, esitys hauska, omituinen, viisas, vanha, ajaton ja tietysti koskettava. Ammattimiehen työ. Sekoamisen kokemus jää katsojalle, näyttelijä menee suihkuun.

2. Vaikka altaassa ei ole vettä, ei pään tarvitse olla tyhjä

Monikasvoinen Sean Penn on Cheyenne, irlantilaisessa kartanossaan kuuhaileva eläkeläismiljonäärirokkari, joka katselee maailmaa ja ihmisiä heroinilobotomian sumentamilla aivoilla kuin pieni lapsi. Kyseessä on Paolo Sorrentinon elokuva *This Must Be The Place* (2011), joka löytyi alennushyllystä, vaikka ensi-illastakaan ei taida olla kuin puoli vuotta.

Cheyenne tietää kuinka hiukset laitetaan, kuinka kasvomaali ja huu-lipuna saadaan kestäämään, mutta ei sitä miksi hänen uima-altaassaan ei ole vettä. Hän on kuin etunojassa köpöttelevän ja itsekseen mummisevan Ozzy Osbournen ja lapsellisen Forrest Gumpin risteytys. Tosin siinä missä Forrest juoksi ja puhua pälätti koko ajan, Cheyenne laahustaa, puhuu harvakseltaan piipittäväällä äänellä ja laukoo ajatuksiaan niitä sen kummemmin suodattamatta. Perheen täysijärkinen ja ainoa maskuliininen henkilö on iloinen ja ronski vaimo (Frances McDormand, mm. Coenin veljesten luottonäyttelijä), ammatiltaan palomies. Palonainen-sanaa ei taida olla. No, englanniksi palomies on firefighter.

Cheyennen tulessa ei liene paljoa sammuttamista, mutta vaimon nuotiosta mies pitää huolta. Muusikon isä kuolee ja goottirokkari joutuu palaamaan lapsuutensa juutalaiseen New Yorkiin. Reikäinen elokuvan juoni vuotaa kuin Nuorisosäätiön kassa, mutta absurdissa tunnelmassa se ei haittaa. Tämä Alice Cooperin näennäisen tollo skolioottinen velipuoli opettaa vilpittömyydellään kanssaihmisille

välittämisen ja vastuun aakkosia toimimalla aivan toisin kuin olettaisi. Jopa hakiessaan sovitusta menehtyneen isänsä kokemalle vääryydelle, ei kenenkään tarvitse kuolla; riittää kun rikollinen joutuu samaistumaan uhriinsa. Cheyenne ei taida olla pelkästään rokkarin taiteilijanimi, vaan viittaa myös intiaanipäällikön tai shamaanin viisauteen.

Tunnelmaltaan elokuva muistuttaa jossain määrin Sofia Coppolan hienoa *Lost in Translation* (2003) -elokuva, jossa puhumattomuus, melankolia, kuvien virta ja tilanteiden irrallisuus johtavat lopulta yksinkertaiseen oivallukseen, johon ei sanoja tarvita. Blu-ray -formaatti antaa *This Must Be the Place* -elokuvalle lisäarvoa; Sorrentinon maisema on laaja, kirkas ja värikylläinen. Kuvat tarkoittavat mitä tarkoittavat ja musiikki toimii. Siitä pitää huolen mm. Talking Heads David Byrne, joka vierailee elokuvassa omana itsenään.

Moni lanka elokuvassa jää solmimatta, mutta niin ne repsottavat Cheyennen päässäkin. Ei se estä häntä olemasta hyvää tarkoittava humanisti, eikä ymmärtämästä sitä, että suurin kaikesta on rakkaus. Vaikka altaassa ei ole vettä, ei pään tarvitse olla tyhjä.

3. Neil Young – nupit kaakkoon ja mökki tuleen!

Neil Young on monen pienen tai suuren lauluntekijän sankari, ainakin minun, kuten Dylan ja ... oli kai niitä muitakin. Miehen juuri suomennettu elämäkerta *Muistelmät (Waging Heavy Peace, A Hippie Dream, 2012)* on sympaattista, laveaa ja vähän jaarittelevaa tarinointia 67-vuotiaan singer/songwriterin elämästä. Yhtä paljon kuin musiikista, hän kertoilee autoistaan, pienoisrautateistään ja uusista teknisistä ideoistaan. Young on kyllästynyt mp3-äänitiedostojen laihaan äänenlaatuun, josta syvyys ja dynamiikka puuttuvat ja kehittelee omaa parempaa musiikin pakkaustapaa PureTonea (jolla on jo uusi nimi Pono). Toinen projekti on sähköauto, jota hän intohimoisesti kehittelee. Virtaa tuntuu siis riittävän, siis myös miehessä, vaikka hän on vähän huolissaan laulujen tekemisen tyrehtymisestä ja epäilee josko ryypäämisen ja pilvenpolton lopettamisella olisi asian kanssa jotain tekemistä.

Country/folkrockin mestarin varhainen levy *Harvest* (1972) on edelleen klassikko, joka saa sydämen sulamaan. Yksinkertaista, elävää ja koskettavaa yhtyesoittoa; *Out of The Weekend, Heart of Gold, Old Man, Alabama* ja muut. Muutamaa niistä on tullut itsekin julkisesti soitettua. Crosby, Stills, Nash & Youngin superkokoonpanon *Déjà Vu* (1970) ja erityisesti tuplalive *4 Way Street* (1971) on stemmojen, akustisten kitaroiden ja elävän musiikin juhlaa. *Hey Hey, My My (Into the Black)* vuodelta 1979 on loistava esimerkki siitä kuinka yksinkertainen on kaunista ja koskettavaa, kun palaset ovat kohdallaan. Ehkä liikaakin. Vuonna 1994 Kurt Cobain käytti kappaleen

sanoja "It's better to burn out than to fade away" itsemurhakirjeessään.

Young kirjoittaa, että biisit ovat elämänkokemuksen ja olosuhteiden kosmisen järjestyksen tuotetta. Hän rakastaa live-keikkoja: "Tykkään kun soundit ovat kunnossa, yleisö innoissaan ja musiikki on merkityksellistä. Jos yksi noista kolmesta elementistä puuttuu, artisti on kusessa ja tappaa itseään hitaasti." Lauluntekijäveljet Bob Dylan ja Bruce Springsteen soittelevat joskus ja vanhan liiton dinosaurukset vaihtavat kuulumisia.

En ymmärrä autoista enkä pienoisrautateistä juuri mitään, mutta usealla dvd:llä näkemäni akustisten Martinien ja muiden arvokitaroiden ryppäät herättävät asianmukaista kateutta. Young rakastaa myös Crazy Horse -bändiään, jonka räyhäkkä mekastus ja julmetun pitkät biisit ovat meikäläisen korville liikaa, vaikka ymmärrän hurmoksellisuuden, mitä Neil sillä hakee. Nupit kaakkoon ja mökki tuleen! On hauskaa räimiä, mutta onko sitä hauska kuunnella?

On tietysti melkoinen ihme, että monenmoista rocksekoilua (naiset, viina & huumeet) kokenut mies on vielä elossa ja järjissään. Moni muusikko matkan varrella on kaatunut mm. huumeiden yliannostukseen, kuten *The Needle And The Damage Done* kertoo. Epilepsia, diabetes, tinnitus, selkäkipu ja polio sekä kaksi kehitysvammaista lasta antavat lisää syvyyttä henkilökohtaisille lauluille, joilla ei ole hittilistojen huippuja kosiskeltu, vaikka *Heart of Gold* sellainen aikoinaan olikin.

Taiteilijat kertovat meistä sellaista mitä emme vielä tiedä, mihin meillä ei ole sanoja tai kosketusta. He näyttävät uuden suunnan.

4. Uniriepu pihakeinussa eli muutama sananen luovuudesta

Jos syrjäytynyt on syrjässä yhteiskunnasta tai tunteistaan, on luova henkilö keskellä itseään. Luovuus (parempaakaan sanaa ei ole keksitty, niin saa kelvata) on kykyä kuvitella ja leikkiä asioilla mielesämme, eikä siis ole vain taiteilijoiden tai tieteentekijöiden ominaisuus. Koemme lentävämme niin, että tukka hulmuu, mutta tiedämme samalla, että oikeasti kiikumme pihakeinussa. Siinä on hyvä kuvitella, kun pääsee aina realiteettien turvaan.

Maalaus voi avata ikkunan syviin kokemuksiin ja muistoihin, vaikka eihän siinä ole kuin maalia kankaalla. Laulu tuntuu sielun joka sopukassa, vaikka musiikki on vain ääniaaltoja, ilman värähtelyä. Tunteet eivät ole teoksessa, vaan meissä. Teatterin näyttämöllä könöttävä talo on aivan selvästi maalattu pahviin, mutta yhteisesti sovittuna itsestäänselvyytenä pidämme kiinni siitä, että se on oikea talo. Sama kuva kiinteistönvälittäjän ikkunassa hintalapulla varustettuna ei mene läpi.

Merkittävä luovuuden ymmärtäjä, englantilainen psykoanalyttikko Donald W. Winnicott (1896-1971), on kuvannut, kuinka luova kyky syntyy äidin ja vauvan välisessä vuorovaikutuksessa ensimmäisen ikävuoden toisella puoliskolla. Vauva huomaa aika ison asian; hän ja äiti eivät olekaan sama olento, vaan Sinä ja Minä, vähän niin kuin Dingon laulussa. (Nuoruuden sinä ja minä on vähän muutakin kuin lapsuuden rakkauden kertausta, mutta sitäkin. Se on kuitenkin oma tarinansa).

Groovea ruumishuoneella – psykologiaa ihmiselon reunaehdoista on kirjailijarunoilija, laulaja/lauluntekijä ja musiikkiterapeutti Jukka Tervon kirjoituskokoelma hänelle tutuista aiheista. Pohdinnat luovuuden ja taiteen merkityksestä ihmiselossa ja syvälliset näkökulmat elokuvien maailmaan, taiteilijakohtaloihin, teatteriesityksiin, kirjallisuuteen ja musiikkiin ovat edelleen läsnä nuoruusiästä puhumattakaan.

Psykoterapian maailmassa vietetyt työntäyteiset vuodet ja muusikkous auttavat avaamaan monista elämänkerroista, elokuvista ja dokumenteista uusia hauskoja, traagisia ja teräviä näkökulmia. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa Juice Leskinen, John Lennon, Leonard Cohen, Irwin Goodman, Neil Young, Bruce Springsteen, Hector, Petri Walli ja Dave Lindholm.

Elokovat Yön kirkas tähti, Amadeus, Miss Farkku Suomi, Lahjakas Mr. Ripley, Leijonasydän, Betoniyö, Pariisin Varpunen, Inside Out, Valkoinen raivo, Tumman veden päällä, Musta joutsen, Arrival, Youth ja monet muut läpivalaistaan herkillä psykologisella katseella ja kokemuksella lähemmäksi jokapäiväistä arjen elämää, kohtaloita ja valintoja.

Kirja on yli seitsemänkymmenen kirjoituksen elävä ja syvälinen kooste aiheista, jotka koskettavat meitä kaikkia matkalla ihmiseksi.

BoD

9 789528 032007